

EEN TIJDLIJN IN DE JOODSE GESCHIEDENIS VAN AVRAHAM TOT1948

1900 vdgj (voor de gewone jaartelling)	Avraham trekt met zijn familie uit Ur naar Kenaän. Hij is de eerste monotheïst.	Avraham + Sara Jitschak + Rivka
1750 vdgj	Tijdens hongernoden trekken de achterklein-kinderen van Avraham naar Egypte. Onder een nieuwe farao worden ze slaven.	Jaäkov/Jisraël Racheel + Lea Joseef
1450 vdgj	Mosjee leidt de Benee Jisraël uit Egypte. Bij de berg Sinaï krijgen zij de Aseret Hadibrot. Na 40 jaar door de woestijn zwerven komen ze bij het Beloofde Land	Mosjee
1410-1050vdgj	De Benee Jisraël veroveren het land en de 12 stammen vestigen zich in de verschillende delen van het land. Sjoftiem (rechters) geven aan de 12 verschillende stammen leiding en advies	Jehosjoea Devora Gideon Sjimsjon
1050-933 vdgj	Sjaoel verenigt de 12 stammen en wordt de 1e koning van Israël. David, de volgende koning, maakt het koninkrijk groter en sterker. Zijn opvolger Sjlomo bouwt de Tempel in Jeroesjalajim.	Sjmoeël Sjaoel David Sjlomo
928 vdgj	Na Sjlomo's dood valt het rijk in twee delen uiteen. Israël (10 stammen) in het Noorden en Judea (stammen Jehoeda en Benjamin) in het Zuiden. De komende 400 jaar zijn het de neviem (profeten) die het Volk van Jisraël blijven leren dat zij eerlijk en goed voor elkaar moet zijn en volgens de Tora moeten leven.	Eli'jahoe Amos Micha
722 vdgj	Assyrië verovert Israël, het Noordelijke rijk. De inwoners worden weggevoerd en Israël houdt op te bestaan.	Jesjajahoe
586 vdgj	De Babylonië verovert Judea. De Tempel wordt verwoest en de Joden worden weggevoerd naar Babylonië. Zij blijven daar zoveel mogelijk volgens de joodse regels leven. (Zij bouwen waarschijnlijk de eerste synagogen om samen te bidden en Tora te leren).	Jirmejahoe Jechezkel
538 vdgj	Een nieuwe koning staat de joden toe terug te keren naar Judea en de Tempel te herbouwen. Maar er zijn ook Joden, die in Babylonië blijven wonen.	Ester Ezra Nechemja

±300 vdgj	Judea komt onder de Grieken. In de loop van de tijd komen sommige Joden onder invloed van de hellinistische (griekse) gebruiken.	
168-164 vdgj	Koning Antiochus (syrisch/grieks) verbiedt elke vorm van joods leven. De Joden komen in opstand en verdrijven de koning. Voor een korte tijd is Judea weer vrij.	Juda de Makkabeeër
63 vdgj	Judea komt onder Romeinse heerschappij	Herodes
1 ^{ste} eeuw vd gew. jaartelling	In de verschillende leerscholen wordt de Tora bestudeerd.	Hillel Sjamai Philo
66-73	De joodse bevolking van Judea komt in opstand tegen Rome. Het grote romeinse leger verslaat hen uiteindelijk. De Tempel wordt verwoest (70). In Javnè wordt een nieuwe leerschool gesticht en ontstaat een nieuw centrum van joods leren.	Jochanan ben Zakai
132-135	Nog een keer komt de joodse bevolking in opstand tegen Rome. Zij worden verslagen. Joden mogen niet meer in Jeroesjalajim wonen, Israël wordt Palestina en de joodse manier van leven wordt verboden.	Rabbi Akiva Bar Kochba Meïr en Broeria
±200	Onder romeinse heerschappij blijft het gevaarlijk Tora te leren. De rabbijnen zijn bang dat de mondelinge Tora (Tora Sje beal pe) vergeten wordt en schrijven deze op in de <u>Misjna</u> . Het centrum van studie begint naar Babylonië te verschuiven want hier hebben de Joden meer vrijheid	Jehoeda Hanasi Rav Sjmoeël
313	Rome wordt christelijk. De kerk maakt anti-joodse wetten en daarmee beginnen jodenvervolgingen. De Joden blijven de Tora en Misjna bestuderen en becommentariëren	
±500	In Babylonië, het nieuwe centrum van joodse cultuur en studie, gaat men in de academies door met studie en discussies over de Misjna. De commentaren worden samengebracht in de Babylonische <u>Talmoed</u> . (Commentaren, uitleg en discussies blijven doorgaan)	Asji Rabina
622	Mohammed wordt de grondlegger van de Islam. De Islam verspreidt zich door de hele Arabische wereld en langs de middellandse zee. Onder de Islam hebben Joden vaak meer vrijheid dan onder andere godsdiensten	

700-1000	Ook als er na verovering door de Moslims weer een joodse gemeente in Jeruzalem komt blijft Babylonie het joodse centrum waar men zich met zijn vragen tot richt. Hier vandaan komen de Responsa (antwoorden en besluiten) voor de hele diaspora.	Saädja Gaon
950-1391	Babylonie raakt in verval en in Spanje groeit het nieuwe centrum van joodse cultuur. Joden die hier wonen, worden arts, dichter, wijsgeer, beoefenen de wetenschap en zijn staatslieden onder vrijzinnige moslim- en (in Noord Spanje) christelijke heersers	Salomo ibn Gabirol Jehoeda Halevi Nachmanides
950-1200	Andere joden hebben zich gevestigd in o.a. Frankrijk en Duitsland In de joodse gemeenschappen wordt door rabbijnen, zoals Rashi, en anderen Tora en Talmoed bestudeerd, geleerd en uitgelegd. In Egypte werkt Maimonides als arts, maar hij schrijft ook belangrijke verklaringen op de Tora. De rabbijnen sturen hun Responsa (brieven met advies en uitleg van de joodse wet) naar de over de hele toen bekende wereld verspreide joodse gemeenschappen.	Rasji Maimonides
1096-1320	Legers van de (christelijke) kruisvaarders trekken door Europa op weg naar Palestina om daar de Moslims te verdrijven. Onderweg verwoesten ze vele joodse gemeenschappen. Om hieraan te ontsnappen trekken Joden vanuit o.a. het Rijnland naar Polen. Ze nemen hun omgangstaal, het Duits, mee en hieruit ontstaat het Jiddisj dat later in heel Oost-Europa door de Joden wordt gesproken.	Meïr van Rothenburg
1200-1400	De Joden verspreiden zich door vervolgingen door heel West-Europa. Vaak moeten zij een speciaal kenteken dragen op hun kleding of een hoed. Het is hen meestal verboden land te bezitten of bepaalde beroepen (die bij een gilde horen) uit te oefenen, daarom gaan ze vaak in de (geld)handel. Ook moet de joodse gemeenschap extra hoge belastingen betalen. Als de Joden in Engeland in 1290 niet langer die belasting kunnen betalen, worden ze verbannen.	
1348-1349	De zwarte dood (de pest) kost duizenden mensen in heel Europa het leven. De Joden , die er minder last van hebben o.a. omdat ze zich aan het kasjroet houden, krijgen de schuld van de pest, 'Ze hebben de bronnen vergiftigd' roepen de mensen. Ze vallen de joden aan en verbannen hen uit vele plaatsen en gebieden. Er trekken nog meer joden naar Polen.	

1400-1492	Ook in Spanje krijgen de Joden het steeds moeilijker. In 1492 moeten alle joden vertrekken. Wie blijft wordt gedwongen zich te laten dopen. Veel zo gedwongen bekeerde Joden blijven in het geheim hun jodendom trouw. Ze worden Maranen genoemd. Maranen die worden ontdekt worden gedood door de Inquisitie.	
1500-1600	Spaanse en Portugese Joden vluchten naar Italië, Noord- Afrika en de 'Nieuwe Wereld'. Zij waren ook welkom in het Turkse Rijk waar ook Palestina deel van uit maakt. Joséf Caro vestigde zich in Tsefad en schrijft daar de 'Sjoelchan Aroech' (systematische overzicht van alle joodse wetsbepalingen zoals die zich tot dan ontwikkeld hebben). Hierop wordt een aanvulling geschreven door Moses Isserles zodat het boek ook gebruikt kon worden door de Asjkenazische joden die soms afwijkende gebruiken hebben.	Gracia Mendes Jitschak Luria Joséf Caro Moses Isserles
1400-1648	In Polen leven de joden betrekkelijk rustig als kooplui en handwerkslieden. Velen komen uit Duitsland en net als daar krijgen ze soms bescherming van een vorst en soms weer niet. In Duitsland kiezen de joodse gemeenschappen vaak een van hen als vertegenwoordiger (Sjtadlan) aan het hof van de vorst of bij het stadsbestuur. Ook in Polen gebeurt dit. In 1580 krijgen ze zelfs een grote mate van zelfbestuur in de zgn. 'Raad van de Vier Landen'.	Josel van Rosheim
1648-1676	De Kozakken komen in opstand tegen de poolse adel, maar richten zich ook op de Joden, die ze als handlangers van de adel zien. Deze pogroms maken heel veel slachtoffers. De overlevenden vluchten weg of zoeken troost in het geloof aan een Valse Messias zoals Sjabtai Zwi. Deze geeft hen eerst hoop maar die verdwijnt snel als hij tot de Islam overgaat.	Sjabtai Zwi
1500-1700	In Italië wordt in Venetië het eerste Getto ingevoerd. Na uitvinding van de boekdrukkunst sticht de familie Soncino in Noord-Italië een hebreeuwse drukkerij. Boeken worden ook in Amsterdam gedrukt. Hier wonen veel Maranen die naar de Nederlanden zijn getrokken en nu weer openlijk als Joden leven. Later komen ook Joden uit Duitsland naar Nederland. In Engeland mogen zich weer joden vestigen.	Gluckel of Hameln Baruch Spinoza Menasse ben Israël

1750 e.v.	Israël Baäl Sjem Tov leert dat men God in vreugde moet dienen. Deze stroming die Chassidisme heet, vind grote aanhang onder de Joden van Oost Europa. Niet iedereen is het hiermee eens In West Europa groeit de handel en industrie, de Joden krijgen steeds meer vrijheid hierin te werken. Moses Mendelsohn (in Berlijn) is een baanbreker voor de Haskala (Verlichting) die een verbinding zoekt van de joodse cultuur met de Europese. Dit is zeker nodig voor de emancipatie van de Joden in hun land van 'inwoning'	Baäl Sjem Tov Gaon van Vilna Moses Mendelsohn
1800-1900	In navolging van de Verenigde Staten en Frankrijk komen er overal in (West)Europa gelijke rechten voor de mensen, ook voor Joden. Velen van hen worden belangrijke ondernemers, schrijvers, en politici. In Duitsland komt het Reform Jodendom op. Het verspreidt zich naar Amerika, Engeland en andere landen	Moses Montifiore Mayer Rothschild Abraham Geiger
1881 e.v.	In Oost Europa zijn er pogroms, maar de hebreuws en jiddische cultuur (veel literatuur) bloeit er. Na hevige pogroms in Rusland beginnen steeds meer Joden naar West Europa en de V.S. te trekken. Een aantal gaat naar Palestina (eerste ali'ja), koopt land van de (Turkse) grootgrondbezitters en vestigt zich er.	Sholom Aleichem
1894	In Frankrijk vindt de Dreyfus-affaire plaats.	Theodor Herzl
1897	Het antisemitisme laait op.	Max Nordau
1900-14	In Bazel wordt eerste Zionisten Congres gehouden	
1917	Door de Revolutie en de pogroms vertrekken steeds meer Russische joden naar West Europa, de V.S. en Palestina.	
1917	Tijdens de Eerste Wereldoorlog geeft Groot Brittannië de Balfour Declaratie uit. Hierin staat dat de regering is voor vestiging van een joods thuisland in Palestina. Er vestigen zich steeds meer Joden in Palestina, zij kopen er land en bouwen er dorpen en steden. Hebreeuws wordt de taal van het nieuwe Israël	Chaim Weizmann Eliezer BenJehoeda
1933	In Duitsland komen de Nazi's aan de macht en het antisemitisme neemt steeds meer toe	
1939-1945	Tweede wereldoorlog. Nazi's veroveren grootste deel van Europa. In elk land vervolgen zij de joodse bevolking. Aan het einde van de oorlog zijn er 6 miljoen Joden gedood in de Sjoa.	Mordechai Anielewicz Channa Szenes Janusz Korczak
1948	De Staat Israël wordt opgericht	David Ben-Goerion Golda Meïr

